Høringssvar fra Biblioteksentralen
Lov om omsetning av bøker («bokloven»)

INNHOLD

Om Biblioteksentralen s. 2
Om bibliotek s. 2
Punktvise kommentarer til lovens 12 paragrafer s. 3–14
Kort oppsummering av Biblioteksentralens høringssvar s. 15

Om Biblioteksentralen

Biblioteksentralen er eid av landets kommuner og fylkeskommuner og har forhandlet bøker til bibliotek siden 1952. Vi er et ideelt samvirkeforetak, der all fortjeneste går tilbake til utvikling av tjenester og produkter.

Formålet vårt er å støtte bibliotekenes samfunnsoppdrag, også i en mobil og digital tid. Vi er derfor en samarbeidspartner i utviklingen av de digitale løsningene som kommunene trenger for å øke bruken av biblioteket og formidle lesing og kunnskap til alle.

Se også: www.bibsent.no/kundesenter/om-oss

Om bibliotek

Folkebibliotek finnes i alle kommuner og er blant de mest brukte og høyest ansette kunnskaps- og kulturinstitusjoner i landet.

Bibliotek har mange oppgaver, der lokal samlingsutvikling og utlån er en sentral oppgave. Til sammen er folke- og skolebibliotek en viktig sluttkunde i bokmarkedet. I 2021 kjøpte de en halv million bøker gjennom oss og mottok ytterligere en halv million bøker gjennom de statlige innkjøpsordningene. De bestilte rundt 53 000 unike titler fra oss i fjor, noe som illustrerer bibliotekenes betydning som formidlere av litterær bredde og mangfold.

Folke- og skolebibliotekenes litteraturformidling og arrangement er en avgjørende del av leseutvikling og leseglede i Norge. Bibliotekene har også en viktig rolle i utvikling av litteratur. Bibliotek brukes av mange forfattere i research-arbeid, ikke bare i store bysentra, og er en lokal møteplass og debattarena der ulike meninger og fortellinger kan bryne seg mot hverandre og utvikles. Det er få, om noen institusjon som er et sterkere bindeledd mellom de som skaper bøker og de som engasjerer seg i bøkene, mellom forfatter og leser.

En lov om omsetning av bøker vil påvirke bibliotekenes muligheter til å levere tjenester i tråd med biblioteksloven, nasjonal bibliotekstrategi og kommunale og fylkeskommunale bibliotekstrategier. Bibliotekenes og lesernes behov må derfor bli hørt og ivaretatt i den nye loven.

Vi vil berømme Kulturdepartementet for et grundig og perspektivrikt arbeid i forarbeidet og i forslag til ny lov. Vi takker samtidig for muligheten til å gi høringssvar.

Vi har valgt å kommentere hver enkelt paragraf i lovforslaget. En kortfattet oppsummering av våre synspunkt fins på side 15.

Punktvise kommentarer til lovens 12 paragrafer

§ 1. FORMÅL

«Lovens formål er å legge til rette for bredde, mangfold og kvalitet i norsk litteratur og å sikre god tilgjengelighet til litteraturen for alle i Norge.

Loven skal også ivareta forfatter- og leserinteresser og legge til rette for et mangfold av aktører, bidra til å fremme kultur- og kunnskapsformidling og styrke skriftkulturen på bokmål, nynorsk og de samiske språkene.»

Biblioteksentralen gir sin fulle støtte til lovens formål. Vi mener det er særlig viktig at:

- **Lovens formål ivaretar leseren**
  For en rekke lesere er boka tilgjengelig gjennom innkjøp (omsetning) gjennomført av bibliotek. Vi er derfor svært glade for at loven inkluderer omsetning av bøker som ivaretar bibliotekenes lesere og kommunenes arbeid med leseutvikling og leseglede.

- **Lovens formål støtter et mangfold av aktører**
  Dette er avgjørende for innovasjon og bredde i bokmarkedet.

- **Lovens formål er konsistent med eksisterende lovgiving og litteraturpolitikk**
  Den samsvarer for eksempel godt med biblioteksloven, innkjøpsordningene og merverdiavgiftsloven. Lovforslaget viderefører og styrker på denne måten en helhetlig, målrettet og langvarig litteraturpolitikk i Norge for å fremme mangfold av litteratur og tilgjengelighet for alle i et lite språkområde.

§ 2. DEFINISJONER

I denne loven menes med

a. bok: utgivelse innenfor lovens virkeområde, som tilgjengeliggjøres for publikum uavhengig av publiseringsformat, herunder en heftet eller innbundet bok (papirbok), en elektronisk fil (e-bok) eller en innlest parallellutgave av papirbok og elektronisk bok (lydbok)
b. leverandør: privatperson eller virksomhet som utgir bøker med ISBN-nummer
c. forhandler: virksomhet som selger bøker til sluttkunde i eksemplarsalg, fysisk eller digitalt
d. sluttkunde: enhver som kjøper bøker til andre formål enn for videresalg
e. digital abonnementstjeneste: strømmetjeneste eller annen tjeneste som gir sluttkunde tilgang til e-bøker og lydbøker gjennom å tegne abonnement
f. tittel: et litterært verk som kan foreligge i ulike formater, herunder trykt bok, e-bok, lydbok
g. omsetning: salg av bøker i eksemplar og tilgjengeliggjøring av e-bøker og lydbøker i digitale abonnementstjenester
h. fastpris: bindende videresalgspris på en bok til sluttbruker som skal gjelde i en konkret periode (fastprisperioden)

2 a. BOK:
Biblioteksentralen mener departementet har kommet fram til en god definisjon av bok. Definisjonen er, som forarbeidet beskriver, i tråd med annen lovgivning (merverdiavgiftsloven).

Vi mener det er spesielt formålstjenlig at innleste bøker (digitale lydbøker) inkluderes i definisjonen av bok.

For en rekke lesere, enten på grunn av preferanser eller ferdigheter, er lydbøker i dag et foretrukkent format for å finne glede og mening i bøker. Disse leserne er ikke inkludert i tilbudet til Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB), som er et tilbud til mennesker med dokumenterte lese- og læringsutfordringer (som dysleksi) eller synshemminger. NLBs produksjon av lydbøker er med andre ord ingen grunn til å unndra lydbøker fra definisjonen av bok i bokloven.

Vi mener det er viktig at kvalitetslitteratur for barn, ungdom og voksne blir utgitt samtidig i de ulike formatene, slik at lesere som foretrekker det ene formatet framfor de andre, kan delta likt i en samtale om boka, om den foregår rundt middagsbordet, på biblioteket eller i mediene. Det er svært gledelig at departementet i forarbeidet vurderer nye støtteordninger for produksjon av lydbøker for å stimulere til større mangfold i litteraturen som utgis på lyd.

2 c. FORHANDLER:
Biblioteksentralen støtter forslaget til definisjonen av forhandler.

Siden strømmetjenester må tilby eksemplarsalg av lydbøker, vil også strømmetjenester bli definert som forhandlere og ikke kun en tjeneste, slik vi tolker det, noe vi støtter.

Vi tolker også definisjonen dithen at leverandører som selger nye bøker i eksemplarsalg direkte til sluttkunde vil bli definert som forhandler. Lovens virkeområde må da også gjelde når leverandør selger bøker direkte til sluttkunde gjennom en digital markedsplass, selv om markedsplassen ikke definerer seg som forhandler, men en tjeneste.

Det vil ikke være formålstjenlig om en markedsplass for direktesalg kan omgå fastpris, mens en bokhandel må følge den.

2 h FASTPRIS:
Biblioteksentralen støtter definisjonen og er glade for at fastprisen gjelder alle formater (i og med definisjonen av bok). Vi vil da unngå høyere «bibliotekpriser» på for eksempel digitale lydbøker. Det er viktig for bibliotekene og vil gjøre omsetning av bøker til denne sluttkunden ryddigere.

En liten bemerkning: Det er uklart for oss om definisjonen åpner opp for at leverandører kan endre bindende videresalgspris i fastprisperioden (så lenge den binder alle forhandlere til samme pris).

Det gir mer forutsigbare og håndterbare rammer om bindende videresalgpris ikke kan reguleres opp eller ned av leverandør i fastprisperioden.

Samtidig ser vi at det ikke alltid er så enkelt å sette «riktig» markedspris på en bok før utgivelse. Dette gjelder nok særlig for fagbøker og generell litteratur, og i mindre eller liten grad for skjønnlitteratur. En bindende videresalgspris som ikke kan reguleres opp eller ned i en lang fastprisperiode som 18 måneder, vil kunne ødelegge for inntjening. I disse tilfellene vil loven trolig oppleves svært inngripende.

2 b, d, e, f og g.
Biblioteksentralen støtter forslaget til definisjon av leverandør, sluttkunde, digital abonnementstjeneste, tittel og omsetning.

Vi er usikre på hvorfor begrepet «sluttbruker» benyttes under 2 h, mens det er «sluttkunde» som er definert i 2 d. Vi tror det samme er ment begge steder? Vi mener sluttkunde er det mest presise begrepet begge steder i denne sammenheng.

Vi mener det er viktig og godt at bibliotek defineres som sluttkunde.

§ 3. LOVENS VIRKEOMRÅDE

Loven gjelder for omsetning av bøker på bokmål, nynorsk eller samiske språk utgitt av norsk leverandør for salg gjennom norsk forhandler. Loven gjelder likevel ikke ved salg til sluttkunde i en annen stat.

Loven gjelder for omsetning av skjønnlitteratur, sakprosa, [**fagbøker for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning,]** uansett publiseringsformat.

Loven gjelder ikke for omsetning av skolebøker til grunnskolen og videregående skole eller omsetning av brukte bøker.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

Biblioteksentralen støtter departementets forslag til avgrensning og ønske om å sikre at loven ikke strider mot EØS-retten, slik det kommer fram i forarbeidet.

Biblioteksentralen mener i utgangspunktet at fagbøker for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning må være del av lovens virkeområde. Vi tror det er best for bibliotek, slik at prisen for fagbøker ikke kan differensieres på sluttkunde.

Biblioteksentralen støtter at salg av bøker til grunnskolen og videregående skole ikke er del av lovens virkeområde. Dette er i tråd med dagens bokavtale og begrunnes med at salg til grunn- og videregående skole gjøres gjennom store anbudsrunder av kommunene til store fag (og er knyttet til EØS-regler). Dette skiller seg ut fra hvordan salget av lære- og fagbøker skjer på høyere utdanning.

Øvrige kommentarer:

Om avgrensing til *norsk* leverandør:
Biblioteksentralen ser en fare i at lovens bestemmelser rundt fastpris i paragraf 5 og skaffe- og leveringsplikt i paragraf 6 og 7 kan undergraves ved å opprette et forlag utenfor Norge som utgir bøker på norsk. Dette forlaget vil da falle utenfor lovens virkeområde.

Et slikt forlag vil kunne gi eksklusivitet til utvalgte norske forhandlere, eller nekte for salg til sluttkunden bibliotek. Vi tror dette er mest nærliggende for oversettelser av bestselgende utenlandske bøker til norsk utgitt som e-bok og innlest lydbok.

Dette vil være uheldig, men vi anser det ikke som overveiende sannsynlig at dette vil utgjøre en betydelig del av oversettelser til norsk eller samisk.

Om avgrensingen til norsk *forhandler*:
Se også våre kommentarer om forhandler under paragraf 2. Slik vi leser definisjonen vil alle som selger eller tilrettelegger for salg til sluttkunde være forhandler og omfattes av lovens virkeområde.

§ 4. NORMALKONTRAKT

Representanter for forfattere, illustratører og oversettere kan samarbeide med leverandører om normalkontrakter som inneholder bestemmelser om honorarsatser for forfattere og illustratører, provisjonssatser for deres agenter, og oversetterhonorar.

Departementet kan gi forskrift om særlige tilfeller hvor normalkontrakter skal anvendes.

Biblioteksentralen støtter at forfattere, illustratører og oversettere kan samarbeide med leverandører om normalkontrakter. Normalkontrakter har gjort det enklere og mer forutsigbart også for forhandlere. Vi er avhengige av at leverandørers kontrakter med rettighetshavere er i orden. Normalkontrakter er en sterk bidragsyter til et ryddig bokmarked i Norge.

§ 5. FASTPRIS PÅ BØKER

Leverandøren skal sette en fastpris for hvert publiseringsformat for den enkelte tittel.

Fastprisen gjelder for leverandører og forhandlere i **[12][18]** måneder fra første gang tittelen utgis av en norsk leverandør.

E-bøker og digitale lydbøker med fastpris kan ikke gjøres tilgjengelige i digitale abonnementstjenester før fastprisperioden for tittelen etter første eller annet ledd er utgått.

Departementet kan gi forskrift om fastpris på reelle nyutgaver av en tittel etter at fastprisperioden etter første eller andre ledd er utløpt.

Departementet gir forskrift om vilkår for kvantumsrabatter til sluttbruker, rabatter til bibliotek og rabatter ved samtidig salg av ulike formater av samme tittel i fastprisperioden.

Paragraf 5, første ledd:
Biblioteksentralen støtter en fastpris for hvert publiseringsformat for den enkelte tittel. Fastpris sikrer, som departementet skriver i forarbeidet, forutsigbare rammevilkår for forfattere, leverandører og forhandlere. Litteratur i et lite skriftspråk som norsk og samisk er avhengig av forutsigbare rammevilkår, og vi mener fastpris er et godt virkemiddel.

Vi tolker paragrafen dithen at en tittel som først er utgitt som lydbok, også vil få fastpris hvis den utgis som papir- eller e-bok. Det vil si, rekkefølgen i formatenes utgivelsesdato er ikke avgjørende. Dette kommer kanskje ikke helt tydelig fram i lovforslaget?

Paragraf 5, andre ledd:
Biblioteksentralen støtter en rullerende fastprisperiode, som er nytt i lovforslaget i forhold til bokavtalen mellom Forleggerforeningen og Bokhandlerforeningen i dag. Rullerende fastpris vil gjøre at alle titler får like lang fastprisperiode uavhengig av utgivelsesdato, noe som oppleves som mer rimelig enn dagens praksis, blant annet for forfatterne.

Vi har falt ned på at 18 måneder gir mest forutsigbarhet og støtter et forslag om 18 måneders fastprisperiode. Dette gjelder særlig hvis fastprisen bestemmes ut fra første gang tittelen utgis slik lovforslaget nå legger opp til, og ikke per format.

Biblioteksentralen støtter imidlertid ikke lovforslaget i at fastprisperioden kun knyttes til tittel. Forfatterforeningen har argumentert prinsipielt godt for at fastprisperioden må gjelde format i tillegg. Vår begrunnelse er av mer praktisk art.

Å knytte en tittel med ulike ISBN (ett for hvert format) til én felles fastprisperiode basert på det formatet/ISBN-et der tittelen utgis først, krever et svært godt verksregister i bokbransjen samt gode rutiner hos forlagene som legger informasjonen inn i bokdatabaser. (I enkelte tilfeller kan det til og med være snakk om ulike forlag for en og samme tittel, da rettigheter for innlest lydbok, e-bok og papirbok kan ligge hos to eller flere forlag.) Både bokbransjen og bibliotek er på vei mot verkregister, men vi er ikke der i dag, og vi frykter at lovforslaget vil føre til mye kaos, selv om det muligvis vil løse seg på sikt.

Vi har med andre ord ikke like stor tro som departementet på at de tekniske og rutinemessige forutsetningene for forslaget er til stede i dag.

Vi stiller oss også skeptiske til at departementet legger så mye vekt på én tjeneste (Bokbasen) for pris- og utgivelsesinformasjon (stamdata). Vi vil understreke at ett sted for å legge inn (leverandør) og hente ut (forhandler) stamdata er noe vi ser store fordeler med, og at Bokbasen gjør en god jobb med innsamlingen av data. Det er ikke Bokbasen i seg selv som er problemet.

Denne basen eies imidlertid av de største forlagene i Norge. Disse forlagene er ikke ideelle stiftelser, men eies av noen få mennesker. Det gir mye makt til få, noe som ikke formålstjenlig eller i tråd med paragraf 11. Loven bør ikke legge opp til at deling av prisinformasjon og annen stamdata bygges utelukkende rundt én aktør som hovedsakelig eies av de største leverandørene i Norge.

Dette kompliseres ytterligere av at Bokbasen også er en markedsplass eller forhandler for salg av bøker. Rollen som eneste felles bokdatabase vil gi dem konkurransefortrinn som forhandler overfor andre forhandlere (som de utgangspunktet skal være en støtte for).

Paragraf 5, fjerde ledd:
Biblioteksentralen støtter at forhandler skal ha mulighet til å gi rabatter til bibliotek og at vilkår for rabatt gis i forskrift av departementet.

Vi ønsker å spille inn en rabattsats på inntil tjue prosent til bibliotek i forskriften. Dette er en videreføring av dagens praksis i bokavtalen.

Grunnen er at der rabatten til privatkunder trolig spiller liten eller ingen rolle for tilgjengeligheten eller for kundens mulighet til å kjøpe boka, utgjør tjue prosent i rabatt en betydelig sum for bibliotekene og dermed for deres mulighet til å ivareta sine lesergrupper på en god måte.

Vårt forslag til avansetak og -bunn under paragraf 11 må ses i lys av rabatten til bibliotek.

§ 6. PLIKT TIL Å SKAFFE OG LEVERE PAPIRBØKER OG E-BØKER

En forhandler som har omsetning av papirbøker som kjernevirksomhet, skal på forespørsel fra en sluttkunde skaffe papirbøker som lagerføres av en leverandør.

En leverandør skal på bestilling fra forhandler levere papirbøker og e-bøker som leverandøren har tilgjengelig til en forhandler som bestiller disse.

Departementet gir forskrift om gjennomføringen av forhandlernes og leverandørenes plikter etter første og andre ledd.

Departementet kan gi forskrift om at første og andre ledd får anvendelse for forhandlere og leverandører som ikke har omsetning av bøker som kjernevirksomhet.

Biblioteksentralen støtter hele paragraf 6.

Vi er glade for at bestemmelser rundt skaffe- og leveringsplikt gjelder så lenge bøkene er tilgjengelig for salg, og ikke kun i bøkenes fastprisperiode. Det mener vi er en forutsetning for ryddige og forutsigbare relasjoner mellom forhandler og leverandør.

Vi er også glade for at papirbøker og e-bøker i all hovedsak likestilles. Det vil ikke lenger være lov å nekte å levere e-bøker til forhandlere som selger til bibliotek, noe som er viktig for bibliotekenes muligheter til å oppfylle biblioteksloven og formidle bøker i ulike format.

Vi har stor forståelse for at en fysisk bokhandel som kun selger papirbøker ikke plutselig skal måtte rigge seg teknisk for å skaffe e-bøker.

Vi ser at forhandlere som ikke har papirbøker som kjernevirksomhet, for eksempel bensinstasjoner, dagvarebutikker og kiosker, kan bli «gratispassasjerer». Det vil si at de kan selge bestselgere, men slippe å skaffe bredden. Skulle dette vise seg å bli en utfordring, mener vi likevel forskriften departementet kan gi (paragraf 6, 4. ledd) trolig vil være et effektivt nok virkemiddel.

§ 7. PLIKT TIL Å TILBY OG LEVERE DIGITALE LYDBØKER

En forhandler som tilbyr digitale lydbøker i eksemplarsalg skal tilby alle lydbokutgivelser som er digitalt tilgjengelige for distribusjon fra leverandørene.

En digital abonnementstjeneste som har formidling av lydbøker som kjernevirksomhet skal tilby eksemplarsalg av alle lydbokutgivelser som er digitalt tilgjengelige for distribusjon fra leverandørene.

En leverandør skal levere eksemplarer av digitale lydbøker til enkeltsalg i digitale abonnementstjenester, til forhandlere som omsetter lydbøker og til bibliotek.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av forhandlernes, abonnementstjenestenes og leverandørenes plikter etter første til tredje ledd.

Biblioteksentralen er glade for at bestemmelser rundt skaffe- og leveringsplikt for digitale lydbøker gjelder så lenge bøkene er tilgjengelig for salg, og ikke kun i bøkenes fastprisperiode. Det mener vi er en forutsetning for ryddige og forutsigbare relasjoner mellom forhandler og leverandør.

Paragraf 7, første ledd:
Biblioteksentralen støtter at en forhandler som tilbyr digitale lydbøker i eksemplarsalg, skal tilby alle lydbokutgivelser som er digitalt tilgjengelig for distribusjon fra (norske) leverandører.

Vi foreslår likevel at første ledd i paragraf 7 blir likere første ledd i paragraf 6, slik at formatene likestilles og loven blir mer teknologinøytral. For eksempel slik:

«En forhandler som tilbyr digitale lydbøker i eksemplarsalg, skal *på forespørsel fra en sluttkunde* tilby lydbokutgivelser som er digitalt tilgjengelige for distribusjon fra leverandørene.»

Paragraf 7, andre ledd:
Biblioteksentralen støtter at en digital abonnementstjeneste som har formidling av lydbøker som kjernevirksomhet skal tilby eksemplarsalg av alle lydbokutgivelser som er digitalt tilgjengelige for distribusjon fra leverandørene.

Paragraf 7, tredje ledd:
Biblioteksentralen støtter at en leverandør skal levere eksemplarer av digitale lydbøker til enkeltsalg i digitale abonnementstjenester, til forhandlere som omsetter lydbøker og til bibliotek.

Vi vil gå så langt som å si at denne paragrafen er blant det viktigste som står i lovforslaget. Bokavtalen har regulert bransjen i flere år og har langt på vei vært tilstrekkelig for et virksomt og ryddig marked, men unntak av det nye markedet for digitale bøker (e-bøker og innleste lydbøker). Vi er svært glade for at leverandører nå skal levere alle innleste lydbøker til en forhandler som selger til bibliotek.

Vi tror dessuten det nye kravet til digitale abonnementstjenester om å tilby bøker i eksemplarsalg, vil gjøre det enklere for mange lesere å kjøpe lydbøker og dermed stimulere til økt salg av lydbøker i eksemplarsalg, som i dag er lavt.

Vi applauderer alle tiltak som gir økt salg av bøker. Slik vi ser det, vil det bare være fordeler, også for bibliotekene, at lesere som har økonomi til det, kjøper bøkene.

Vi og bibliotekene har dessverre ikke lykkes med å få alle leverandører til å forstå at bibliotek ikke er en trussel for et digitalt marked. Vi mener betingelsene rundt utlån av lydbøker til bibliotek må bli bedre, men vi mener ikke at vi skal ha en modell der bibliotek kan låne ut en lydboktittel til «alle og enhver» samtidig.

Bibliotekenes budsjetter utgjør ingen fare for et velfungerende bokmarked. I fjor kjøpte bibliotekene inn medier for 148 millioner kroner (kilde: Bibliotekutvikling.no). Dette inkluderer alle formater. Dette er betydelig mindre enn omsetningen av alene lydbøkene i privatmarkedet (gjennom digitale abonnementstjenester fra Storytel og Fabel).

Bibliotekene trenger tilgang til alle formater for å kunne drive god formidling og leseutvikling til alle i landet, også unge mennesker og mennesker som trenger lydbøker for å kunne glede seg over bøker. Dette er noe leverandørene (og forhandlere) på sin side bør applaudere. Bibliotek skaper et publikum for bøker, noe hele bokmarkedet er avhengig av at fortsetter.

Det er verdt å merke seg at abonnementstjenestenes omsetning har økt samtidig som bibliotekenes tilgang til og utlån av e-lydbøker og e-bøker har økt. Selv om vi ikke er hundre prosent enig i utsagnet om at «bibliotekenes rolle er å skape kø» som vi noen ganger hører fra forlagshold (underforstått slik at folk heller kjøper bøkene), er det en viss sannhet i det, også når det gjelder digitale bøker.

Paragraf 7, fjerde ledd:
Biblioteksentralen støtter at departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av forhandlernes, abonnementstjenestenes og leverandørenes plikter etter første til tredje ledd.

§ 8. LITTERATURABONNEMENT

Leverandører kan samarbeide om å tilby forhandlere forskjellige typer litteraturabonnement. Leverandørene skal tilby litteraturabonnementene til samme rabattsats og med identiske vilkår til alle forhandlere som tegner samme type abonnement.

Leverandøren kan forlenge fastprisperioden med inntil sju år for særlig ressurskrevende utgivelser, mot å tilby sine forhandlere full returrett.

Departementet kan gi forskrift om nærmere bestemmelser om litteraturabonnementene.

Biblioteksentralen støtter paragrafen slik den står.

§ 9. SAMARBEID OM FELLESNEDSETTELSER

Det kan samarbeides om fellesnedsettelser på bøker. En leverandør kan i forbindelse med fellesnedsettelser kun fastsette veiledende utsalgspriser for sine bøker.

Samarbeidet kan ikke gå ut på å begrense en forhandlers adgang til å gjennomføre salg utenom fellesnedsettelser, eller om å begrense fellesnedsettelser til visse kampanjer.

Biblioteksentralen støtter paragrafen slik den står.

§ 10. FRAKT- OG LEVERINGSBETINGELSER

Departementet gir forskrift om felles standardbetingelser for betaling, frakt og levering ved bokomsetning.

Biblioteksentralen støtter at departementet gir forskrift om felles standardbetingelser for betaling, frakt og levering ved bokomsetning.

I forhold til beskrivelser i forarbeidet mener vi det ikke er riktig at leverandør fram til nå har tatt hele utgiften. Vi ønsker derfor å nyansere departementets beskrivelse av utgiftsfordeling mellom forhandler og leverandør, *særlig i det digitale markedet.*

For levering av digitale filer til forhandler/nettbokhandel er det forhandler som har tatt utgiften.

Levering gjelder også bare fram til forhandler. Nettbokhandlere har med andre ord store utgifter knyttet til å sende papirboka til sluttkunde (og med returer). Det koster trolig også forhandlere mer å lage brukervennlige løsninger for formidling av digitale bøker enn det koster leverandører å produsere en bok som fil i tillegg til å trykke den.

Vi ser at det er rasjonelt og hensiktsmessig at standardbetingelser gis i forskrift, for et marked i rivende utvikling teknologisk. Departementets ønske om at partene skal komme fram til felles betingelser gjennom forhandlinger er også forståelig, så lenge betingelsene gjelder alle og ikke blir et middel til skjulte rabatter i vertikale eierskap mellom leverandør og bokhandel/markedsplass/abonnementstjeneste.

Vi ønsker derfor her å komme med følgende innspill til forskriften som skal følge av paragraf 10:

1. **Forskriften gjelder alle formater**
   Bokloven virker for papirbøker, e-bøker og digitale lydbøker. Vi mener en følge av det må være at forskriften gjelde standardbetingelser for alle bokas formater. Det er også slik vi forstår lovforslaget slik det står.

2. **Stamdata regnes som del av betaling, frakt og levering**
   Stamdata i denne sammenheng er for eksempel informasjon om bokas isbn, tittel, forfatter, forlag, pris, utlånsvilkår (når sluttkunde er bibliotek), utgivelsesdato og omslagsbilde. Omtales også som salgs- og markedsinformasjon, og i enkelte tilfeller metadata.

   Stamdata er informasjon som er lik (fast), eller bør være lik, uansett hvilken norsk forhandler/markedsplass som leverandør leverer boka til. Stamdata kan også inneholde informasjon som er bestemmende for når og hvordan betaling skal skje fra sluttkunde og forhandler til leverandør, for eksempel betingelser knyttet til klikk- og klippekortmodellen til bibliotek. (Se også punkt 4 under.)

   Stamdata oppstår hos leverandøren (eller rettighetshaver) og er en uadskillelig del av boka som vare. Det er umulig for forhandler å selge boka uten stamdata. Vi mener det derfor det er uheldig å behandle det som egen vare og naturlig å behandle det som felles standardbetingelser knyttet til bokomsetning.

3. **Betaling, frakt og levering dekkes av leverandør**
   Denne kan, som departementet argumenter for i forarbeidet, diskuteres. Det viktigste for oss, er at rammevilkårene er enkle å forholde seg til, er transparente og hindrer særlig gunstige vilkår basert på eierskap mellom leverandør og forhandler.

   Det er imidlertid kun leverandør som har mulighet til å bestemme bokas pris (fastpris). Det har vært og er et viktig argument for at disse utgiftene skal dekkes av leverandør.

   Det er i dag leverandør som utvikler og velger tjenesteyter knyttet til frakt og levering (inkludert stamdata) fram til forhandler, enten direkte eller som oftest gjennom underleverandører som Forlagssentralen, Sentraldistribusjonen og Bokbasen. Det er derfor naturlig at leverandør dekker utgiften og heller baker det inn som en del av bokas utgifter i prisfastsettelsen.

   Andre argumenter er:

   - Når utgiften plasseres et sted, hos leverandør, vil man unngå etableringen av urettmessige fordeler basert på vertikalt eierskap mellom leverandør og forhandler eller uryddige konkurranseforhold.

     Prisen (betalingen) som i dag legges på forhandler for levering av digitalt materiale (bokfil og stamdata) er lite transparent og det er vanskelig å si om det fører til skjulte rabatter fra leverandør til forhandler/markedsplass/abonnementstjenester basert på eierskap. Hvis utgiften dekkes av leverandør, vil det ikke lenger være fare for dette.

   - Leverandør vil ha en sterk beveggrunn til å utvikle kostnadseffektive løsninger for disse tjenestene.

   - For papirbøker vil dagens ordning med fri frakt fram til forhandler sikre likere vilkår for bokhandlere uavhengig av hvor de ligger i landet. (Vi mener ikke at leverandør skal måtte betale for nettbokhandleres frakt av papirboka til sluttkunde.)

   I sum opplever vi det derfor som mer formålstjenlig at utgiftene dekkes av leverandør.

Hvis utgifter til betaling, frakt og levering (inkludert stamdata) skal fordeles mellom leverandør og forhandler, må standardbetingelsene som minimum sikre at:

- partene defineres som leverandør og forhandler og at det er reelle forhandlinger mellom partene for alle format (se også punkt 4 for en utvidelse av parter i enkelte tilfeller)
- tvisteløsninger beskrives
- fordeler basert på vertikalt eierskap leverandør og forhandler forhindres

4. Standardbetingelser kan inkludere bestemmelser om utlån i bibliotek for innleste lydbøker og e-bøker

Internasjonalt pågår det i dag en stor debatt om digitale bøker i bibliotek. Der bibliotek eier papirbøker til «evig tid», er de tvunget inn på modeller for å leie bøkene når det kommer til digitale bøker.

I Norge skjer dette enten gjennom å betale for hvert utlån av en tittel (klikkmodellen) eller forhåndskjøp av et visst antall utlån av en tittel (klippekort- eller pakkemodellen).

Det finnes også en tredje modell, eksemplarmodellen, der boka selges i enkeltsalg til bibliotek, som eier den for et fastsatt antall år og kan låne ut til én sluttbruker av gangen. (Denne modellen brukes av Kulturrådet for bøkene på innkjøpsordningene.) Det kan også finnes andre modeller som foreløpig er lite brukt i Norge. For eksempel en eksemplarmodell der bibliotek eier den digitale boka «til evig tid», men med utlånsbetingelser som over.

Forarbeidet sier lite eller ingenting om hva som er tenkt rundt dette i den nye loven.

Uavhengig av klikk-, klippekort- eller eksemplarmodellen må vi ha standardbetingelser knyttet til utlån. Det er lite heldig om leverandør kan gi ulike betingelser til ulike forhandlere. Det vil i praksis bety å sette til side fastprisen for salg til denne sluttkunden.

Vi er også kritisk til at leverandør alene skal få bestemme utlånsbetingelser. Da kan betingelsene bli urimelige for forhandlere og sluttkunden bibliotek. Det bør derfor settes rammevilkår for forhandlinger rundt utlånsbetingelser i bibliotek.

Vi mener utlånsbetingelser i bibliotek kan høre inn i forskriften som angår standardbetingelser for betaling, levering og frakt, siden det er stamdata som i dag forteller forhandler om

- boka kan lånes ut til bibliotek (det endres av bokloven, da dette nå vil gjelde alle bøker som er innenfor lovens virkeområde)

- hvilke betingelser denne tittelen kan lånes ut etter (for eksempel om den ligger i klikk- eller klippekortmodellen, hvor mange klipp som evt. ligger i bokas «klippekortpakke», om klikk/klipp kan lånes ut samtidig eller ikke). Det er i dag nasjonale modeller, men disse er frivillig å følge for leverandør, så det er i realiteten stamdataene som forteller forhandler hva som gjelder.

Vi er redde for at hvis lov eller forskrift ikke sier noe om betingelser rundt utlån i bibliotek, vil det skapes store fortolkningsrom som kan undergrave leveringsplikten til bibliotek eller gjøre innkjøp urimelig kostbare for sluttkunden.

Vi er åpne for at det kan løses på annen måte enn i forskriften til paragraf 10. Det hører kanskje like naturlig hjemme i forskriften som følger av leverings- og skaffeplikten i paragraf 6 og 7. Eller et annet sted som vi ikke klarer å overskue.

Når det gjelder standardbetingelser knyttet til utlånsbetingelser mener vi forhandlinger mellom partene (forhandler og leverandør) i tillegg må inkludere staten (Nasjonalbiblioteket) og kommunene (KS) som forhandlingspart.

§ 11. VILKÅR FOR FORHANDLINGER MELLOM LEVERANDØR OG FORHANDLER

Avtaler regulert av denne loven kan ikke inneholde særlig gunstige vilkår basert på eierskap mellom leverandør og forhandler.

[For papirbøker som har fastpris i henhold til § 5, skal det være en maksimalsats og en minimumssats for innkjøpsrabatt fra leverandør til forhandler. Dette er ikke til hinder for at leverandør og forhandler kan inngå individuelle avtaler om andre ytelser, så lenge gjensidige tiltak bidrar til å oppnå lovens formål og er målbare. Rabatter i henhold til § 8 gjelder uavhengig av denne bestemmelsen.

Departementet gir forskrift om størrelsen på satsene.

Departementet kan gi forskrift om rabatter for innkjøp av e-bøker og digitale lydbøker.]

Paragraf 11, første ledd:
Biblioteksentralen er særlig glad for at loven ikke kan inneholde særlig gunstige vilkår basert på eierskap mellom leverandør og forhandler.

Paragraf 11, andre ledd:
Biblioteksentralen støtter lovforslaget om avanseregulering med en maksimalsats og en minumumsats, men avansereguleringen må i så fall være teknologinøytral og gjelde alle formater av en tittel.

Skal vi ha avanseregulering, ser vi ser ingen gode grunner til at avansereguleringen bare skal gjelde ett av formatene (papirbøker).

- Avanseregulering gir like konkurransevilkår for aktørene i forhandlerleddet uavhengig av eierskap (støtter formålsparagrafen og paragraf 11). Dette gjelder minst like sterkt for digitale bøker.
- Muligheten til å gi bibliotek inntil 20 prosent i rabatt bør gjelde for alle bokformat. Dette er ikke mulig i dag for digitale bøker på grunn svært lave rabatter til forhandlere som har spesialisert seg på salg til sluttkunden bibliotek.
- Avanseregulering på papirbøker vil bidra til en mer bærekraftig bransje ved at det ikke kan gis store kvantumsrabatter som stimulerer til store innkjøpspartier som igjen fører til returtransport, unødvendig lagring og til slutt kasting av bøker (innbundne bøker er for øvrig restavfall, ikke resirkulerbart papiravfall).
- Store kvantumsrabatter vil også virke mot lovens formål ved at det vil føre til mindre bredde i det som kjøpes inn og tilbys. Derfor bør også spennet mellom maksimal- og minimumssatsen være lite, dvs. ikke mer enn 3 prosent.

Paragraf 11, tredje ledd:
Biblioteksentralen støtter at departementet gir forskrift om størrelse på satsene.

Biblioteksentralen mener imidlertid at dette da må gjelde alle formater. Som nevnt over, er det vanskelig å se hvorfor betingelsene for papirbøker ikke også skal gjelde for e-bøker og innleste lydbøker. Disse har marginale produksjons- og distribusjonskostnader sammenliknet med papirbøker for leverandør. Derimot har forhandler betydelige kostnader med å bygge opp distribusjonssystemer og formidlingsløsninger.

Til den kommende forskriften er vår anbefaling at maksimalsatsen er 52 prosent og minimumssatsen er 50 prosent for alle formater.

Dette er særlig sett i lys av muligheten for forhandlere til å gi sluttkunden bibliotek en rabatt på 20 prosent. Forskriften rundt avanseregulering kan evt. differensiere satsene basert på sluttkunde.

Paragraf 11, fjerde ledd:
Av kommentarer over framgår det at Biblioteksentralen mener at det ikke bør gjøres forskjell på formater.

§ 12. IKRAFTSETTING

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

Biblioteksentralen støtter paragraf 12.

Oppsummering av Biblioteksentralens høringsnotat

Biblioteksentralen (BS) har oppsummert følgende innspill til Forslag til lov om omsetning av bøker (Bokloven)

- BS støtter lovens formål (§ 1) fullt og helt.
- BS støtter definisjonene (§ 2), med noen forbehold knyttet til forhandler og fastpris.
- BS støtter lovens virkeområde (§ 3) og mener fagbøker for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning må være del av lovens virkeområde.
- BS støtter forslaget om normalkontrakt for forfattere, illustratører og oversettere. (§ 4)
- BS støtter fastpris på bøker (§ 5), med en rullerende fastprisperiode på 18 måneder. Dette gir etter vårt syn mest forutsigbarhet – og er mest praktisk for markedsaktørene å forholde seg til. Vi har noen bekymringer knyttet til at fastpris kun knyttes til tittel. Biblioteksentralen støtter videre forslaget om at forhandler skal ha mulighet til å gi rabatter til bibliotek og at dagens praksis videreføres, da det bidrar til at bibliotekene kan ivareta sine lesegrupper på en god måte. **Se innspill til forskrift.**
- BS støtter leveringsplikt skaffe- og leveringsplikt på e-bøker (§ 6) og at papirbøker og e-bøker i all hovedsak likestilles.
- BS støtter leveringsplikt på digitale lydbøker (§ 7) og spesielt at den omfatter bibliotek.
- BS støtter litteraturabonnement som kulturpolitisk virkemiddel (§ 8)
- BS har ingen sterke meninger om fellesnedsettelse (§ 9) og støtter lovforslaget.
- BS støtter felles standardbetingelser for frakt- og leveringsbetingelser (§ 10), de må være teknologinøytrale og stamdata må inkluderes. Betingelser knyttet til utlån i bibliotek kan være del av standardbetingelser. **Se innspill til forskrift.**
- BS støtter forslaget om avanseregulering (§ 11) så sant den gjelder alle formater og sees i sammenheng med bibliotekrabatt. **Se innspill til forskrift.**
- BS støtter lovens ikraftsetting (§12)